

CEESEU-DIGIT

Dizajn i provedba regionalnih javnih inicijativa za pravednu energetska tranziciju
održive energetske unije Srednje i Istočne Europe

Izjava CEESEN mreže o NECP-u

2024.

Co-funded by
the European Union

Projekt financira Europska Unija kroz LIFE program.
Referentni broj: LIFE21-CET-LOCAL-CEESEU-DIGIT/101077297.
Akronim projekta: LIFE21-CET-LOCAL-CEESEU-DIGIT.

Izjava CEESEN mreže o NECP-u

Kako je jedan od ciljeva Mreže održive energije Srednje i Istočne Europe (CEESEN) povećanje komunikacije, suradnje i interakcije među lokalnim javnim službenicima, dionicima i kreatorima politika na više razina i u više smjerova¹, a preostalo je samo nekoliko tjedana da sve države članice revidiraju svoje nacionalne energetske i klimatske planove (NECP), predstavnici CEESEN mreže su pregledali NECP planove zemalja uključenih u provedbu projekta CEESEU-DIGIT koji financira EK.²

Proučili smo nekoliko ključnih tema u NECP-ovima relevantnih za CEESEN mrežu i njezine članove. Nažalost, energetske zajednice građana ostaju nedovoljno razvijene u srednjoj i istočnoj Europi. Istovremeno, procjenjuje se da 42 milijuna građana diljem EU-a ne može adekvatno zagrijati svoje domove, posebice u zemalja srednje i istočne Europe gdje relativno hladnija klima i lošiji stambeni fond rezultiraju time da su njihovi građani nerazmjerno pogođeni energetske siromaštvom.³ U skladu s gore navedenim ciljem CEESEN-a, također smo ispitali kako je organizirano sudjelovanje u izradi NECP-ova i da li (i kako) zemlje planiraju uklanjanje fosilnih goriva iz svojeg energetskeg miksa.⁴

Preporuke⁵ Europske komisije iz prosinca 2023. godine za pojedinu zemlju koje potiču države članice da poboljšaju svoje NECP-ove, također pozivaju na promicanje vlastite potrošnje i stvaranje poticajnog zakonodavnog okvira za razvoj zajednica obnovljivih izvora energije i dijeljenje energije. Navedene preporuke dodatno potiču države da jasno definiraju energetske siromaštvo, procijene broj energetske siromašnih kućanstava i postave cilj smanjenja broja energetske siromašnih kućanstava. U tom smislu, iskoristili smo priliku da detaljnije usporedimo NECP-ove šest zemalja obuhvaćenih CEESEU-DIGIT projektom kroz tzv. "pristup semafora" identificirajući konkretne najbolje prakse i uspoređujući ih s lošim praksama.

Pozivamo ostale države članice srednje i istočne Europe da slijede opisanu najbolju praksu vodećih zemalja i poboljšaju svoje politike i mjere za iskorjenjenje energetske siromaštva i jačanje energetske projekata koje vode građani u svojim konačnim NECP-ovima koji trebaju biti na snazi nakon 30. lipnja.

To će omogućiti državama članicama da brže postignu svoje klimatske ciljeve, prošire društveno prihvaćanje tranzicije i osnaže svoje (ranjive) građane.

Primjenom „pristupa semafora“ države članice dijelimo na sljedeće kategorije:

- Vođe (postavljeni jasni poticajni zakonodavni okviri, rješavanje izazova, uključivanje ciljeva i/ili meta)
- Učenici (nejasan opis politika i mjera ili je potrebno njihovo poboljšanje)
- Zaostali (bez posebnog spominjanja politika i mjera i/ili su kontraproduktivni).

¹ <https://ceesen.org/en/>

² Estonija, Latvija, Češka, Mađarska, Poljska, Hrvatska i Slovenija

³ [https://www.feantsa.org/public/user/PDFs/reports/Report - Energy prices and energy poverty in Eastern Europe.pdf](https://www.feantsa.org/public/user/PDFs/reports/Report_-_Energy_prices_and_energy_poverty_in_Eastern_Europe.pdf)

⁴ <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/press-releases/energy-poverty-42-million-people-eu-cannot-afford-heat-their-homes-adequately>

⁵ https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/implementation-eu-countries/energy-and-climate-governance-and-reporting/national-energy-and-climate-plans_en

Istražili smo četiri pitanja koja bi trebala biti uključena u NECP-ove:

1. Osigurati jasnu definiciju energetske siromaštva, utvrditi jasne mjere i ciljeve te izvijestiti o politikama i mjerama za rješavanje energetske siromaštva u skladu s Direktivom (EU) 2023/1791 i Preporukom (EU) 2023/2407⁶

Vođe	Učenicima	Zaostali
<p>Slovenija je identificirala 7,2% svojih kućanstava kao energetske siromašnih i postavila jasan cilj – smanjiti navedeni postotak na raspon između 3,8% i 4,6% do 2030. Ovaj cilj podržan je vjerodostojnim skupom mjera koje uključuju projektni ured, uspostavu neformalnih mreža za informiranje i podizanje svijesti, energetske savjetovanje te financiranje 3.500 odnosno 10.500 energetskih obnova i investicija u OIE.</p>	<p>Poljska jasno definira energetske siromaštvo u svojem NECP-u te je procijenila broj energetske siromašnih kućanstava temeljem različitih pokazatelja.</p> <p>Iako postoje uspostavljene mjere za rješavanje problema, one ne uključuju posebne mjere za smanjenje problema energetske siromaštva kao takvog i nije postavljen jasan cilj smanjenja do 2030.</p>	<p>Estonija, Hrvatska, Češka, Mađarska i Latvija spominju energetske siromaštvo, međutim nemaju jasne definicije niti pokazatelje relevantne za identifikaciju energetski siromašnih kućanstava.</p> <p>Hrvatska, Estonija, Mađarska i Latvija spominju ranjiva kućanstva, ali ih ne povezuju s energetske siromaštvo – umjesto toga za definiranje ranjivosti koriste dohodovni cenzus.</p>

2. Osigurati adekvatno izvještavanje i provedbu glavnih elemenata poticajnih zakonodavnih okvira za energetske zajednice i samopotrošače obnovljivih izvora energije, u skladu s čl. 22(5) i 21(6) Direktive o obnovljivim izvorima energije (REDII) te čl. 20(b)(7) Uredbe o upravljanju, i uključiti konkretne nacionalne ciljeve⁷.

Vođe	Učenicima	Zaostali
<p>U češkom NECP-u naglašene su snažne društvene, ekološke i ekonomske popratne koristi energetskih zajednica kao politička osnova za snažan poticajni zakonodavni okvir. Politike podrške detaljno su navedene u češkom i slovenskom NECP-u te uključuju pojednostavljeno izdavanje dozvola, kampanje za podizanje svijesti i instrumente javnog financiranja, kao što je Mehanizam za oporavak (Recovery Facility).</p>	<p>Iako su prepreke za uspostavu energetskih zajednica u Hrvatskoj još uvijek mnogobrojne, trenutni nacrt NECP-a ih prepoznaje i izražava namjeru poboljšanja zakonodavnog okvira za rješavanje tih prepreka uz izgradnju kapaciteta široke skupine dionika.</p>	<p>Estonija, Mađarska, Latvija i Poljska spominju i/ili opisuju energetske zajednice, ali ne postavljaju konkretne mjere, ciljeve i pokazatelje za poticanje njihovog prihvaćanja.</p>

⁶ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302407

⁷ <https://communitypowercoalition.eu/wp-content/uploads/2024/04/Driving-the-transition-NECP-Brief-2.pdf>

3. Osigurati sudjelovanje javnosti (građana, civilnog društva i lokalnih vlasti) i olakšati upravljanje na više razina i dijalog s lokalnim akterima (regije, općine i energetske agencije)

Vođe	Učenic	Zaostali
<p>„Za potrebe razvoja Litvanskog NECP-a (još nije član CEESEN-a) - proveden je temeljit proces konzultacija u koji su bili uključeni vladini službenici, civilno društvo i druge relevantne skupine dionika podijeljeni u pet značajnih radnih skupina koje su rezultirale promjenama u revidiranom NECP-u. Također, Estonija je izradila namjensku web stranicu za svoj NECP i osnovala platformu za dijalog o energiji i klimi na više razina.”⁸</p>	<p>U Sloveniji je provedeno javno savjetovanje koje je uključivalo javno predstavljanje, online konzultacije (u trajanju od otprilike mjesec dana) i šest ciljanih konzultacija o temi. ⁷</p> <p>U Estoniji je NECP sastavljen od različitih sektorskih razvojnih planova u kojima su se odvijale strukturne konzultacije i osiguran je angažman različitih dionika.</p> <p>U Hrvatskoj je organizirano nekoliko dijaloga i radionica na više razina kako bi se olakšao proces revizije NECP-a. Međutim, rok za pružanje sveobuhvatnog doprinosa konačnom nacrtu NECP-a bio je prekratak i nije bio dovoljno participativan.</p>	<p>U Poljskoj, Latviji i Mađarskoj ne postoji službena platforma za dijalog na više razina o energiji i klimi. U navedenim zemljama javne konzultacije nisu bile organizirane dovoljno rano i nisu bile smislene, dok su rokovi za davanje komentara bili prekratki ili format za davanje komentara kao u Češkoj nije bio primjeren.⁸</p>

4. Osigurati jasan plan i postaviti rokove za postupno ukidanje upotrebe fosilnih goriva i subvencija te suzdržavanje od dodatnih ulaganja u infrastrukturu za fosilna goriva.

Vođe	Učenic	Zaostali
<p>U Češkoj je utvrđen vremenski okvir za postupno ukidanje upotrebe ugljena za proizvodnju električne i toplinske energije.</p> <p>Međutim, tek je potrebno utvrditi konkretne mjere i zakonodavni okvir koji bi doveli do planiranog postupnog ukidanja ugljena.</p>	<p>Estonija namjerava okončati dodatna ulaganja u fosilna goriva i proizvodnju električne energije iz naftnog škriljevca do 2035. iznošenjem ambicioznih mjera za ubrzanje uvođenja obnovljivih izvora energije, ali ne daje pojedinosti o postupnom ukidanju subvencija za proizvodnju fosilnih goriva ili naftnog škriljevca.</p> <p>Poljskoj i Latviji nedostaje jasan plan i rokovi za postupno ukidanje ugljena (Poljska) i plina (Poljska i Latvija) u njihovim gospodarstvima.</p>	<p>Značajno proširenje infrastrukture za fosilna goriva predviđeno je u NECP-ovima za Hrvatsku, Sloveniju i Mađarsku.</p> <p>Nije predložen proračun za razvoj proizvodnje obnovljive energije ili obnovu stanova u kojima žive energetske siromašne kućanstva.</p>

⁸ <https://communitypowercoalition.eu/wp-content/uploads/2024/04/Driving-the-transition-NECP-Brief-2.pdf>

Za daljnje informacije i/ili pojašnjenje naših zahtjeva, molimo kontaktirajte:

Maja Bratko

Starija stručna suradnica, Društvo za oblikovanje održivog razvoja
maja.bratko@door.hr

Alen Višnjic

Direktor, Međimurska energetska agencija d.o.o.
alen.vishnjic@menea.hr

Za više informacija o našoj mreži:

<https://ceesen.org>

info@ceesen.org

